

Aktuální informace

Ústavu zdravotnických informací a statistiky
České republiky

Praha 22. 1. 2008

1

Tuberkulóza v Evropě v roce 2005 na základě výsledků Surveillance of Tuberculosis in Europe - EuroTB

Surveillance of Tuberculosis in Europe - report on tuberculosis cases notified in 2005 - Euro TB

Souhrn

V 51 zemích Evropského regionu WHO bylo v roce 2005 registrováno 427 tis. případů TB a tvořily 8 % všech TB onemocnění hlášených do WHO. Data ze Surveillance of Tuberculosis in Europe zveřejněná institucí Euro TB popisují velmi rozdílnou epidemiologickou situaci TB ve třech základních skupinách zemí Evropského regionu WHO a zároveň poskytují detailní přehled o rozšíření tuberkulózy v jednotlivých státech. Publikace obsahuje tabulky a grafy vývoje tohoto onemocnění v letech 2000–2005. Roční zpráva věnuje pozornost také monitoringu TB onemocnění mezi cizinci a mezi HIV pozitivními. Snaží se podchytit výsledky léčby a stav rezistentnosti vůči antituberkulotikům.

Summary

In 51 countries of the WHO European Region 427 thousand cases were registered in 2005, 8 % of notifications made to WHO worldwide. Data from Surveillance of Tuberculosis in Europe presented by the Institution Euro TB describe a very diverse epidemiological situation of TB in three basic groups of countries in WHO European Region and provide also the detailed overview about TB incidence in separate states. Publication contains also tables and graphs with trends of notified cases and rates in 2000–2005. Annual Report includes likewise information about results of treatment and anti-tuberculosis drug resistance.

V roce 2005 bylo v 51¹⁾ zemích Evropského regionu WHO²⁾ zaznamenáno **426 717** případů **onemocnění tuberkulózou (TB)**, tj. **48 případů na 100 tis. obyvatel** (v roce 2004 tento poměr činil 47 případů/100 tis. obyvatel). Vyplývá to ze zprávy „Surveillance of tuberculosis in Europe - hlášené případy v roce 2005“ vydané organizací Euro TB. Tato instituce je evropským dozorovacím centrem spolupracujícím s WHO a má za cíl zlepšit kontrolu nad TB onemocněním v Evropském regionu WHO prostřednictvím poskytování validních a srovnatelných informací o epidemiologické situaci. Euro TB bylo založeno v roce 1996 a pracuje na principu dobrovolné účasti a spolupráce národních koordinátorů z 53 zemí. Jednotlivé země sledovaného regionu mají různá specifika a výrazně odlišnou míru TB nemocnosti. Státy byly proto rozděleny do tří základních skupin: EU + Západ, Balkán a Východ. V roce 2005 pocházelo 72 % notifikací v Evropském regionu WHO ze zemí Východu (v této oblasti žilo 31 % populace Evropského regionu WHO), 22 % oznámení přišlo ze zemí EU + Západ (toto území zahrnovalo 58 % obyvatel regionu), zbývajících 6 % hlášení bylo ze zemí Balkánu (v těchto státech žilo 11 % obyvatel sledovaného regionu). V posledních letech se prohlubují rozdíly v hlášenosti a nemocnosti mezi základními skupinami zemí Evropského regionu WHO.

¹⁾ Monako a San Marino neposkytly data

²⁾ World Health Organization/Světová zdravotnická organizace

EU a Západ (EU & West)

Tato skupina zahrnuje celkem 34 zemí. Kromě 27 členů Evropské unie (včetně Bulharska a Rumunska, o něž byla EU rozšířena 1. 1. 2007) se dále do této skupiny řadí tzv. Západ / West (Andora, Island, Izrael, Norsko, Švýcarsko, San Marino a Monako - poslední dvě jmenované země ale neposkytly údaje). Ve skupině 32 zemí EU a Západ (509,8 mil. obyvatel) **bylo hlášeno 93 129 onemocnění TB**, přičemž od nových členů EU Bulharska a Rumunska pocházelo 35 % ze všech hlášených případů v této skupině zemí. Celková **míra hlášenosti TB činila 18 případů** na 100 tis. obyvatel. Míra hlášenosti nižší než 10 případů/100 tis. obyvatel se vyskytovala v 15 státech a vyšší než 25 případů/100 tis. obyvatel byla v Rumunsku (135), v pobaltských státech - Litva (75), Lotyšsko (63), Estonsko (39), dále v Bulharsku (43) a v Portugalsku (34). V porovnání s rokem 2001 byla celková míra hlášenosti v roce 2005 nižší o 9,7 %, průměrný roční pokles hlášenosti činil 2,5 %. V meziročním porovnání bylo rozšíření EU v roce 2007 o 2 nové členy zpětně promítnuto i do výsledků šetření předchozích let.

Dětské případy (0–14 let) představovaly 4 % hlášených onemocnění jak u tuzemců, tak u cizinců. Více než polovina případů byla u tuzemců zaznamenána ve střední (45–64 let) a vyšší (nad 64 let) věkové kategorii, zatímco u cizinců se v těchto věkových kategoriích vyskytovalo pouze 28 % případů. Nejvíce onemocnění u cizinců bylo koncentrováno mezi mladšími dospělými, především ve věkové skupině 25–34 let (35 %). V roce 2005 mělo cizí původ (podle země narození nebo státní příslušnosti) 20 % nemocných.

V poměru míry hlášenosti případů TB onemocnění mezi muži a ženami převládají téměř ve všech zemích muži. Tento jev je více zřetelný mezi tuzemci (podíl 2,0) než u cizinců (1,39).

Tuberkulóza plic představovala 81 % všech onemocnění. HIV prevalence mezi TB nemocnými byla v posledních letech v 11 z 23 zemí s dostupnými daty 1 % nebo méně. Nejvyšší hodnoty dosahuje Portugalsko (15 %).

Česká republika patří do skupiny zemí EU a Západ. V roce 2005 bylo v ČR hlášeno 1 007 případů TB. Mírou hlášenosti 9,9 případů na 100 tis. obyvatel se ČR řadí k zemím s nízkým výskytem nemoci. Vyšší míru hlášenosti TB oproti ČR mělo 16 zemí a nižší 15 států. V roce 2005 bylo hlášeno 130 onemocnění u cizinců. Vyšší nemocnost vykázali muži a starší lidé. Převažující diagnózou byla tuberkulóza plic. **V roce 2005 bylo dosaženo nejlepšího epidemiologického stavu TB onemocnění v ČR od počátku statistického sledování.** Data za ČR předává do WHO evropské databáze ÚZIS ČR ve spolupráci s Národní jednotkou dohledu nad TB.

Balkán (Balkans)

Tuto skupinu tvoří sedm zemí (94,9 mil. obyvatel): Albánie, Bosna a Hercegovina, Chorvatsko, Makedonie, Černá Hora, Srbsko a Turecko. V roce 2005 bylo v této oblasti **hlášeno 27 573 případů TB onemocnění**, přičemž jen na samotné Turecko připadlo 74 % všech hlášení. **Míra hlášenosti TB za skupinu činila 29 případů** na 100 tis. obyvatel. Nejvyšší hodnoty dosáhla míra v Bosně a Hercegovině (55), v ostatních státech skupiny se pohybovala v rozmezí 17 až 32 případů/100 tis. obyvatel. Mezi roky 2001 a 2005 se míra hlášenosti v jednotlivých zemích kromě Turecka ročně snižovala v rozmezí o 2–7 %.

Případy TB onemocnění u cizinců tvořily 1 % hlášení, přičemž 2/3 cizinců pocházely z jiných balkánských států. Na muže připadaly 2/3 notifikací. Dětské pacienti tvořili celkem v této skupině zemí 5 % nemocných. Plicní TB představovala 76 % ze všech TB případů, z toho polovina byla bakteriologicky potvrzena. HIV prevalence byla u čtyř zemí této skupiny, u nichž jsou data k dispozici, méně než 1 %.

Východ (East)

Územně nejrozlehlejší skupinou zemí Evropského regionu WHO je Východ, patří sem 12 států (Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Gruzie, Kazachstán, Kyrgyzstán, Republika Moldávie, Ruská federace, Tádžikistán, Turkmenistán, Ukrajina, Uzbekistán) s 277,6 mil. obyvatel. V roce 2005 zde bylo registrováno **306 015 případů TB onemocnění**, tj. **110 případů na 100 tis. obyvatel**. Nejvíce onemocnění (51 %) bylo zaznamenáno v Ruské federaci. Ta je na seznamu WHO mezi 22 zeměmi světa s absolutně největší TB zátěží. V přepočtu na počet obyvatel má ale Ruská federace nižší míru hlášenosti (109) než ostatní země regionu. Nejvyšší míra hlášenosti případu v přepočtu na 100 tis. obyvatel byla zaznamenána v Kazachstánu (210), Republice Moldávii (149), Gruzii (144) a Kyrgyzstánu (129). V ostatních státech této skupiny se míra hlášenosti pohybovala mezi 65 až 110 případy. Míra hlášenosti se v letech 2001 až 2005 průměrně zvyšovala o 4 % ročně, ve vývoji průměrné roční míry hlášenosti existují mezi jednotlivými zeměmi velké rozdíly (od poklesu o 10 % po nárůst +19 %).

Relace míry hlášenosti případů TB onemocnění mezi muži a ženami se v 5 státech této skupiny (Kazachstán, Kyrgyzstán, Tádžikistán, Turkmenistán, Uzbekistán) pohybovala od hodnoty 1,3 do 1,9, v dalších zemích byl pak poměr v rozsahu 2,0 až 4,0.

Dětské populace se týkaly 4 % ze všech hlášení. Nejvíce případů TB onemocnění (62 %) se vyskytovalo ve věkové skupině 15–44 let, zatímco na kategorii nad 64 let připadalo 7 % případů.

Tuberkulóza plic tvořila 85 % TB případů. Data ohledně HIV prevalence dodalo 6 zemí tohoto regionu: v 5 zemích byla hodnota nižší než 1 %, pouze Arménie zaznamenala 2 %.

Závěr

Z Evropského regionu WHO pocházelo stejně jako v předchozím roce 8 % všech TB hlášení doručených do WHO v roce 2005. Počet hlášených případů onemocnění TB se v regionu oproti předchozímu období zvýšil o 3 %. Ve většině zemí Evropského regionu WHO převážil klesající trend nemocnosti, ale v některých zemích ze skupiny Východ (Ruská federace, Ukrajina, Arménie, Ázerbájdžán, Gruzie, Republika Moldávie a Tádžikistán) došlo meziročně ke zvýšení TB hlášenosti, což převážilo pokles v ostatních zemích. Skupina Východ by měla zůstat i nadále prioritní oblastí kontroly TB.

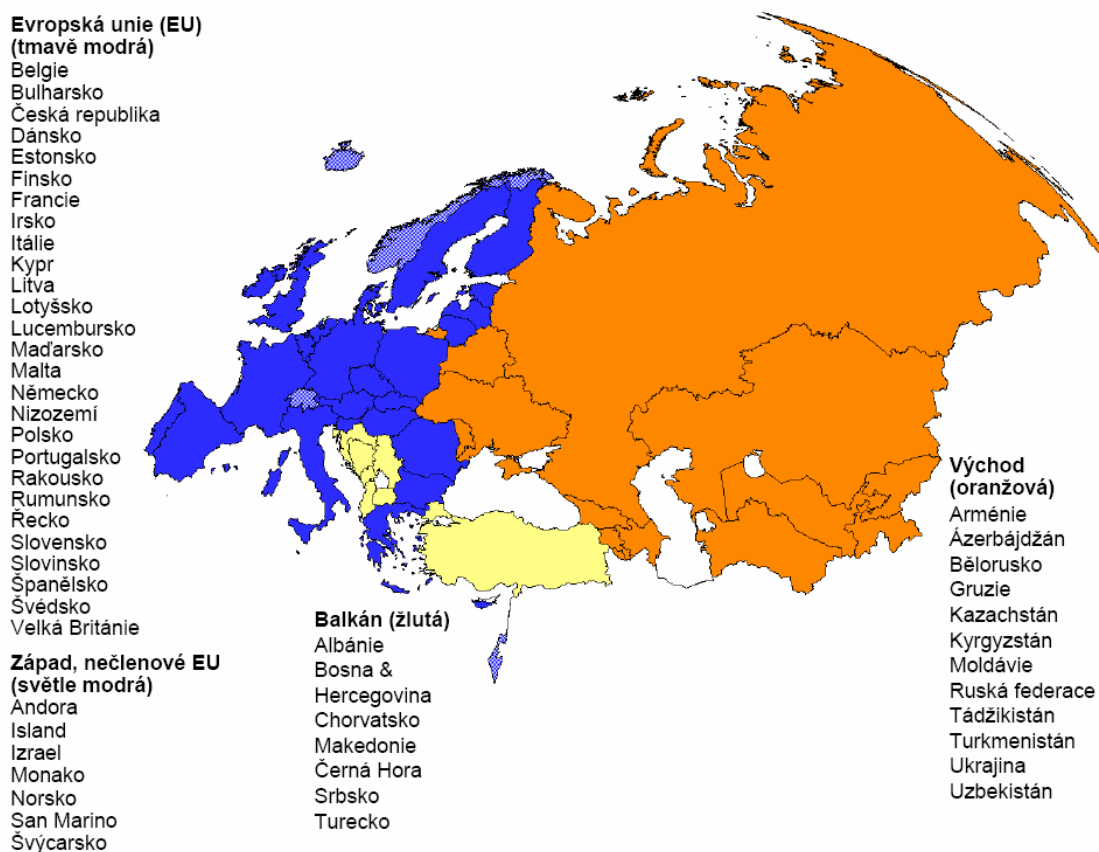
Ve všech třech základních skupinách zemí přetrvává vyšší incidence onemocnění mezi muži. Z hlediska věkových kategorií nejpočetnější skupinu tvořili v celém Evropském regionu WHO nemocní ve skupině 15–44 let. Řada států poskytuje stále ještě nekompletní nebo nedostatečně strukturovaná data, takže zejména informace o cizincích a rizikových skupinách, o rezistencích a výsledcích léčby nevycházejí z plně harmonizovaných a implementovaných sestav. Počet států, které dodávají srovnatelné údaje se ale každým rokem zvyšuje.

Report on tuberculosis cases je velmi podrobným informačním materiálem o situaci TB ve všech 51 zahrnutých zemích, obsahuje množství dat a grafů zpracovaných za každý jednotlivý stát. Celou zprávu je možné najít v originálu na adrese www.eurotb.org.

Zdroj: Surveillance of Tuberculosis in Europe - Euro TB

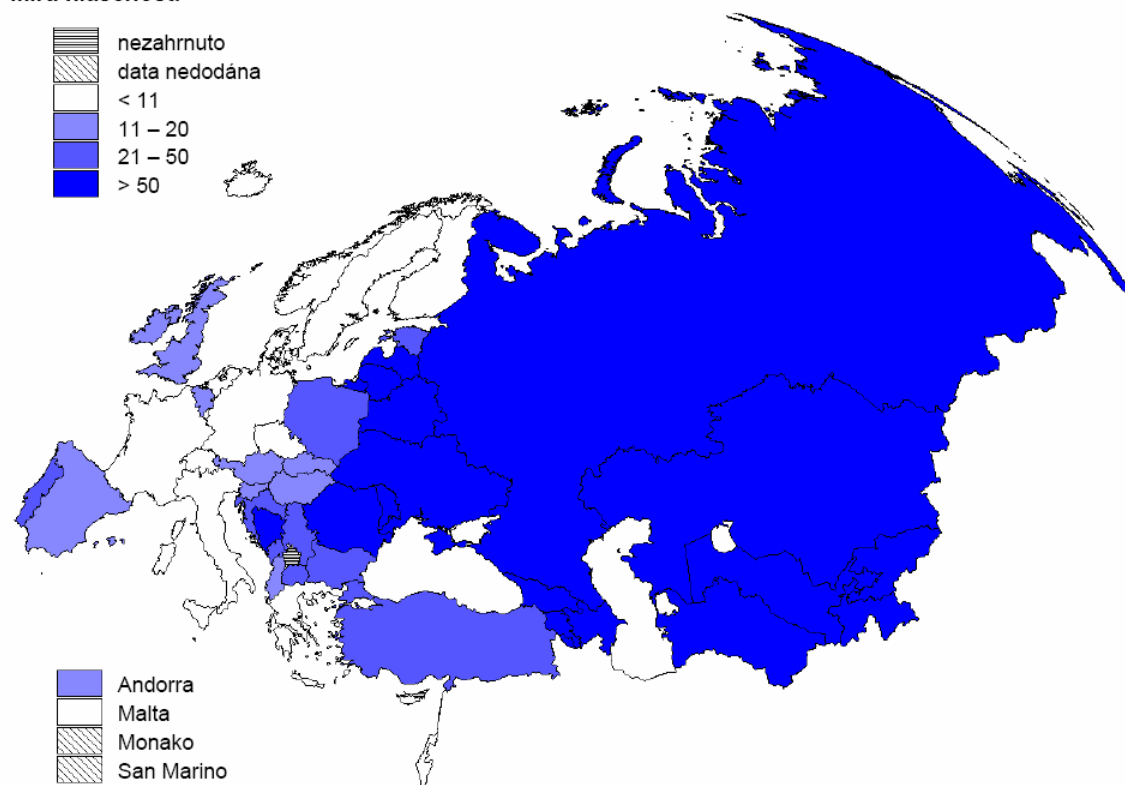
Vypracovala: Ing. Zdeňka Nováková

Evropský region WHO, 2007

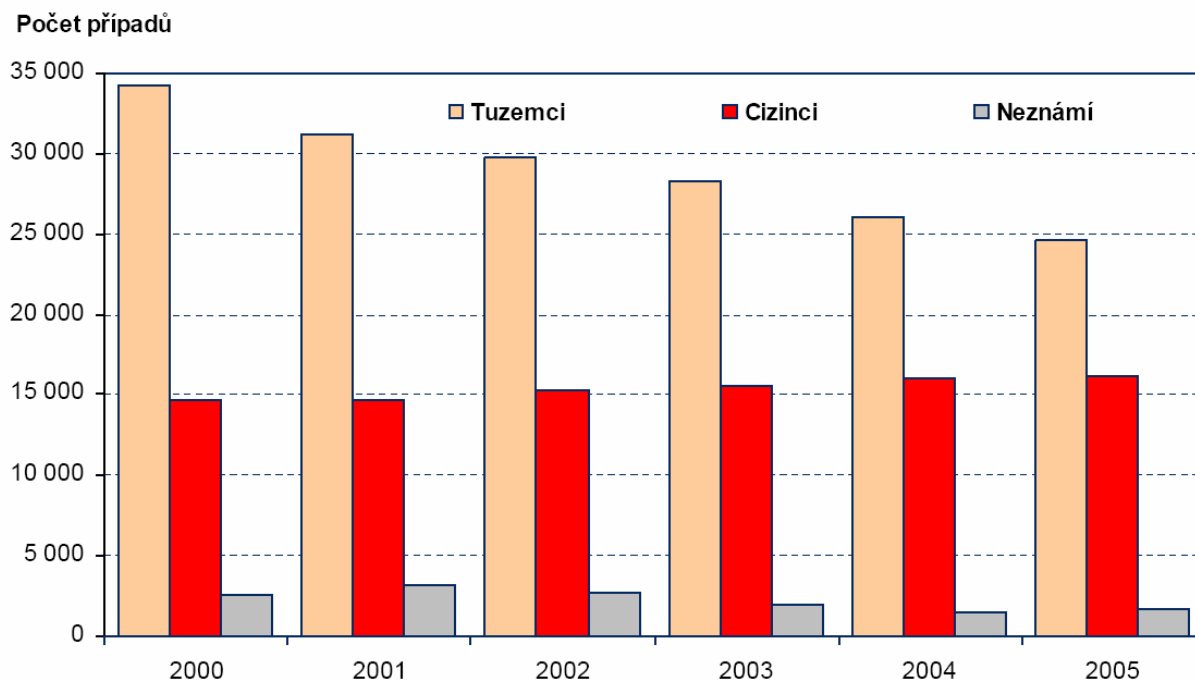

Hlášená TB onemocnění na 100 tis. obyvatel - Evropský region WHO, 2005

Míra hlášenosti

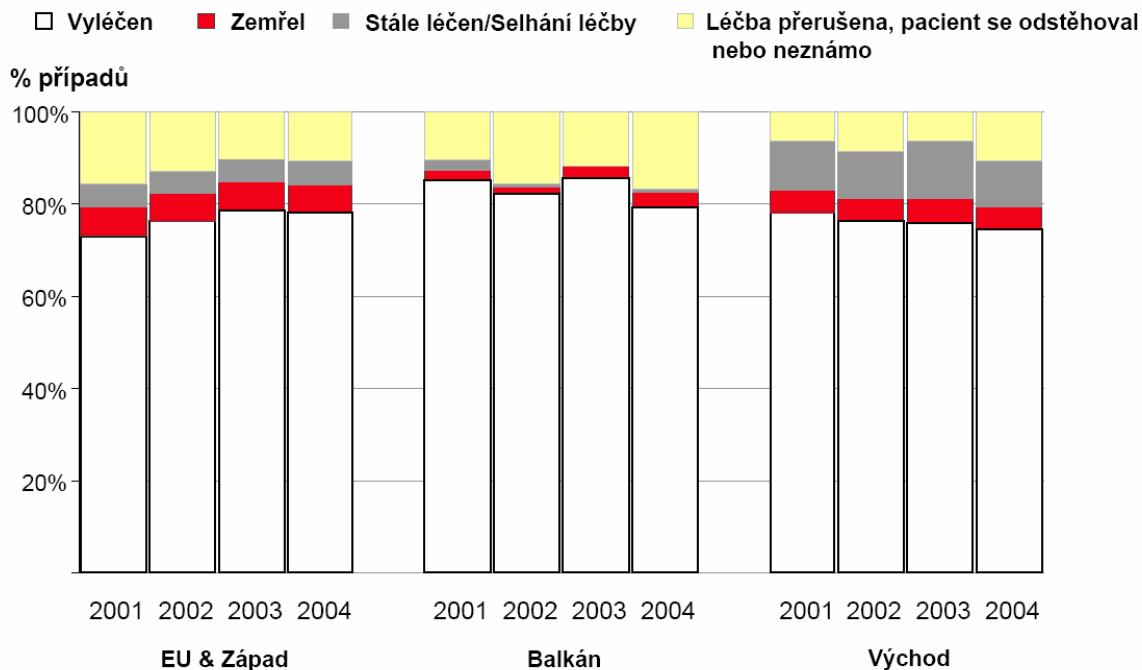

TB onemocnění podle geografického původu nemocných, EU & Západ *, 2000–2005

* mimo Andory, Bulharska, Kypru, Řecka, Lucemburska, Polska, Rumunska, Španělska

Výsledky léčby plicní TB, Evropský region WHO 2001–2004 *

* zahrnutý země s reprezentativními výslednými daty. EU & Západ (kultivačně pozitivní): Andora, Rakousko, Belgie, Česká rep., Dánsko, Estonsko, Německo, Maďarsko, Island, Irsko, Izrael, Lotyšsko, Litva, Malta, Nizozemí, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, Velká Británie. Balkán (mikroskopicky pozitivní): Albanie, Makedonie. Východ (mikroskopicky pozitivní): Kazachstán, Kyrgyzstán